

jelentése, bár maga az effektus értelmileg nem olyan szerencsés kifejezője a fogalomnak, mint a magyar «munkabírás» szó. A magyar fizikai nyelvben leginkább használt «munkasiker», amely néven vezeti be a szerző is ezt a fogalmat, értelmileg inkább a munka eredményét, mint a dolgozás intenzitását jelenti. A szerző nem is marad hí hozzá; gyakran *munkaképességnek* mondja (pl. 314. l.), holott ezt előbb az energiára foglalta le, aminek értelme szerint inkább is megfelel, bár mint szóösszetétel rossz; többször *teljesítménynek* (Leistung), de párszor (310. l.) *munkabírásnak* is. Ebben is a jó nyelvérzék küzdelmét látom a nem szerencsés mesterszó ellen. A «munkabírás» használata — azt hiszem — megnyugvást hozna a küzdelembe.

Említsük meg még a könyvnek azt a jó oldalát, hogy a magyar fizikusok és elektrotechnikusok munkáját és eredményeit mindenütt behatóan és szeretettel ismerteti (Jedlik, Zipernovszky, Déry, Bláthy, Kandó, Cserháti, Pollák és Virág, Wittman, Klupáthy... igen szép sor), a magyar fizikai irodalomban megjelent és vonatkozással bíró könyvekre és cikkekre mindenütt hivatkozik, ami mind hasznos útmutatás az olvasónak, s a szerző szorgalmáról, lelkiismeretességéről és jó magyarságáról tanuskodik.

Fizikát tanító kartársaimnak kitűnő tájékoztatója lesz ez a könyv, de a nem fizikus művelt emberek is kellő figyelemmel olvasva, a tudásnak szép és hasznos s előttük nagyrészt ismeretlen területeire tekinthetnek be.

Dr. Kovács János.

*

Dr. E. Dürr: Einführung in die Pädagogik. Leipzig, 1908. 276. lap.

A gombamódra szaporodó német pädagógia irodalom termékei között akárhány csak kérészeletre van kárhoztatva, mert újat nem mond, eredeti eszmét nem vet föl, a modern pädagógiai törekvéseket nem viszi előbbre, hanem beéri a régi elvek és tanok új formába öntésével, különben pedig teljességgel a Herbart-Ziller-féle terminologia keretei között marad meg. Nem ilyen munka E. Dürr berni egyetemi tanár «*Einführung*»-ja, melynek 4 fejezete közül 3 ugyan többnyire taposott úton halad (1. Wesen und Aufgabe der Erziehung. 2. Die Methoden der Pädagogik és 4. Die Psychologie der Erziehung.) és alig mutat föl merőben új és eredeti gondolatokat, de igen tanulságos és szélesebb körök érdeklődésére tart igényt a «*Pädagogische Wertlehre*» c. fejezet. mely az érték fogalmát érvényesíti a pädagogia területén. A nevelés eie kítűzendő célokat az érték határozza meg. A szerző meghatározása szerint (az érték fogalmának nehézségeire több ízben figyelmeztet) *értéknek* nevezetük, jólétünk fenntartásának és javításának minden oly feltétele, melyről tudjuk, hogy némely időben,

némely helyen, némely emberre nézve nem valósulhat meg. Az «érték foka» függ egyrészt az örvendetes és nem örvendetes hatások közti különbség nagyságától, másrészt az érték hordozójának a ritkaságától. Az értékek felosztása tekintetében különbséget tehetünk olyanok között, melyeknél a kedélyállapot fölvidulása közvetlenül az érték föllépéséhez fűződik és olyanok között, ahol az érték és érzelmi hatás okozati összefüggését az összekötő láncszemek egész sorozata közvetíti. Az előbbieket közvetlen vagy ideális, az utóbbiakat közvetett vagy reális értékeknek nevezhetni. A reális vagy hasznos értékek részint tárgyi javak (táplálkozás, ruházat, lakás, fényűzési cikkek, tőke) részint diszpozíciók (egészség, erő, ügyesség, érzékiség, az értékek fogékonysága, képzelő- és emlékezőtehetség, értelem, akaratérő, kedély). A nevelés mindezek fejlesztésére (akár szerettek, akár örökölték) nagy gondot tartozik fordítani. Az ideális értékek, melyekre csak gondolni kell, hogy bennünk a tetszés érzelme támadjon, szintén többfélék. Ilyen értéknek tekintendő minden kellemes érzelemnek pszichologiai alapja. Ennek folytán a következő sorozatot állíthatjuk fel: 1. érzéki, 2. esztétikai, 3. logikai, 4. egoisztikus, 5. altruisztikus, 6. etikai, 7. vallási értékek. Ez értékek általános érvényű meghatározása igen nehéz, róluk tkp ez a mondás áll «de gustibus non est disputandum», az ízlés pedig a szokás következménye. Becsben azoknak az ideális értékeknek kell állniok, amelyeknek elismerése által minél több reális érték nyerhető, úgy az egyének, mint a közösség számára. Minden ideális értéknél nemcsak az a kérdés támasztható, mit érzek vele szemben, hanem az is, hogy milyen befolyással van valamely ideális érték elismerése a reális életre. Ez azonban nem jelenti az idealizmus teljes kiküszöbölését és az utilisztikus felfogás uralomra juttatását, hanem azt, hogy az idealizmus felemelő hatását fokozni kell az objektív valósággal való összekapcsolása által. Így pl. a növényeket a legmagasabb esztétikai élvezetre kell nevelni, de nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy alkalomadtával a maga módján is legyen esztétikai gyönyörben része. Vagy tekintsük az erkölcsi értékeket. Itt sem szabad beérnünk azzal, hogy a félfkor idealizmusát előkészítsük, hanem ápolni kell az erkölcsi ifjúsági ideálokat is. Szerző a tartalmas fejezetet a pädagogia következő definíciójával fejezi be: «Die Pädagogik ist die Wissenschaft von der planmässigen Beeinflussung fremden Scelenlebens zum Zweck der Erhaltung, Steigerung und Vermehrung aller miteinander verträglichen Werte».

Hálával tartozunk a szerzőnek, hogy művében az érték fogalmának kellő helyet biztosít. Igaz, hogy sem az érték fogalmának a meghatározása, sem pedig az értékek felosztása nem kielégítő, hanem alapos javításra szorul. De ez természetesnek látszik, ha arra gondo-

lunk, hogy az értéktan mint ifjú filozófiai tudomány még nagyon is a kezdet nehézségeivel küzd. De bizonyos, hogy az érték kellő érvényesítése a pädagogia terén igen nagyon gyümölcsözőnek fog bizonyulni. Kiemelhető még a szerző gondolata az «ifjúsági ideálok»-ról. Valóban, ma növendékeinket akárhányszor oly eszményekkel tápláljuk, melyeknek semmi vonatkozásuk sincs az ifjúság gyakorlati életéhez (részben ez az oka az ifjúságon észlelhető frázisgyártásnak) és így elmulasztjuk az ifjú kedélyek érdeklődését fölkelteni oly közérdekű erkölcsi feladatok iránt, melyek teljesítése ifjú életöknek valóban értékes tartalmat adhatna.

Dr. Szelényi Ödön.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Vezérelvek a középiskolák továbbfejlesztéséhez címen a következő tétéleket olvassuk több jőnévű pädagogus aláírásával a *Rein*-féle *Zeitschrift für Philosophie und Pädagogik* februári számában

«Mint hogy előrelátható időn belül nem lehet a főiskolai tanulmányokra előkészítő idealisztikus alapon épült egységes iskolát szervezni, elismerjük, hogy szükséges többféle iskolát szervezni középtagúl a népiskola és a főiskolák közé és kívánatosnak tartjuk ezeknek az iskoláknak teljesen egyenlő jogosítását.

Elvi álláspontunk, hogy a középiskola feladata oly erkölcsi személységet nevelni, aki képes korunk művelődési javait értékük szerint méltányolni és megalkotásukban közreműködni. Ehhez első sorban szükséges, hogy a középiskolában egy dolgot egészen és alaposan, nem sokat félig és felületesen végezzenek. Ez okból kívánunk minden középiskola számára egységes, magában zárt tantervet, amely első sorban azon a feltevésen épül fel, hogy minden tanulónak, aki az iskolába lép, az egész tanfolyamot el kell végeznie. Az a nézetünk, hogy középiskoláink jelen szervezete sok pontban megszegi ezeket az alapelveket, azért kívánjuk a következőket:

1. A különféle középiskolák mindegyike egy főszakot vagy egy bensőleg szoros kapcsolatban álló szakcsoportot tegyen egész nevelési rendszerének alapjává.

2. Kiegészítő oktatás nyújtsa a tanulónak a főszakon kívül eső művelődési javak ismeretét, de az anyagnak alaposan megfontolt korlátozásával és szerény tanítási céllal.

3. A középiskola alapköveit vagy a nyelv-történeti, vagy a mennyiségtan-természettudományi szakok adják. Az első fajú iskola, vagy a klasszikus műveltséget, vagy a modern nyugat-európai kulturák valamelyikét teheti oktatása főtárgyává. Aszerint, amint e három kör